

Arbeids- og sosialdepartementet

Høringsnotat om midlertidig forskrift om unntak fra aktivitetskrav mv. etter sosialtjenesteloven som følge av covid-19-pandemien

Utsendelsesdato: 17. april 2020

Høringsfrist: 23. april 2020

Innhold

1	INNLEDNING.....	1
2	BAKGRUNN	1
3	AKTIVITETSPLIKT FOR ØKONOMISK STØNAD.....	1
3.1	Innledning	1
3.2	Departementets vurdering og forslag	2
4	KVALIFISERINGSPROGRAMMET	2
4.1	Innledning	2
4.2	Departementets vurdering og forslag	2
5	IKRAFTTREDELSE.....	3
6	ØKONOMISKE/ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER.....	3
7	FORSLAG TIL MIDLERTIDIG FORSKRIFT.....	3

1 Innledning

Arbeids- og sosialdepartementet vil med dette høre et utkast til midlertidig forskrift med hjemmel i sosialtjenesteloven § 51a, andre ledd.

Formålet med forskriften er å ivareta mottakere av økonomisk sosialhjelp og deltakere på kvalifiseringsprogram i en situasjon hvor aktiviteter ikke kan gjennomføres som forutsatt på grunn av covid-19. Det foreslås at slik manglende aktivitet ikke skal medføre redusert ytelse, stans i ytelse eller avbrudd av program. Det åpnes for å forlenge kvalifiseringsprogrammet i opptil 6 måneder.

2 Bakgrunn

På grunn av utbruddet av covid-19 og restriksjonene som følge av pandemien, kan det være svært vanskelig eller umulig å gjennomføre avtalt aktivitet for rett til økonomisk stønad eller som avtalt i kvalifiseringsprogrammet.

I forbindelse med behandlingen av Prop. 53 LS (2019–2020) traff Stortinget følgende vedtak:

Vedtak nr. 399, 16. mars 2020

"Stortinget ber regjeringen stille aktivitetskrav i sosiale ytelser i bero inntil videre."

Vedtak nr. 400, 16. mars 2020

"Stortinget ber regjeringen sørge for at tidsavgrensede ytelser, som arbeidsavklarings-penger, får forlenget perioden sin slik at manglende avklaring nå ikke fører til at kvoten på tre år avkortes for mottakerne. Dette er en midlertidig ordning inntil videre. Endringen trer i kraft umiddelbart og utbetalingene skjer så raskt Nav får på plass en teknisk løsning."

Stortinget har ikke presisert nærmere hva som menes med "sosiale ytelser" etter vedtak 399, eller hvilke tidsavgrensede ytelser som faller inn under vedtak 400 i tillegg til arbeidsavklaringspenger. Arbeids- og sosialdepartementet legger til grunn at Stortinget gjennom de to anmodningsvedtakene også ønsket å ivareta dem som mottar økonomisk stønad og deltakere i kvalifiseringsprogrammet. Gjennom Stortingets behandling av Prop. 72 L (2019–2020), jf. Innst. 234 L (2019–2020) og Lovvedtak 69 (2019–2020) ble forskriftshjemmelen i sosialtjenesteloven § 51a utvidet for å kunne gi nødvendige, midlertidige unntak fra bestemmelser om vilkår for tildeling av økonomisk stønad. Videre ble hjemmelen utvidet for å kunne gi tilsvarende unntak fra bestemmelser i kvalifiseringsprogrammet. Den midlertidige forskriften er ment å gi grunnlag for regler om rett til økonomisk stønad og løpende kvalifiseringsstønad i perioder uten aktivitet, så lenge slike aktiviteter ikke er mulig som følge av covid-19 utbruddet.

I påvente av den nye forskriften og i lys av Stortingets vedtak nr. 399 og 400, ble det gitt en egen bestemmelse i forskriften om kvalifiseringsprogram og -stønad, jf. ny § 17 a. Denne vil bli opphevet når den nye forskriften trer i kraft.

3 Aktivitetsplikt for økonomisk stønad

3.1 Innledning

Det kan i dag settes vilkår for tildeling av økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven § 20. For personer under 30 år skal det settes vilkår om aktivitet, jf. sosialtjenesteloven § 20 a, med mindre

tungtveiende grunner taler mot det. Sosialtjenesteloven gir adgang til å redusere stønaden ved brudd på vilkåret om aktivitetsplikt.

I dagens situasjon vil mange kunne få problemer med å oppfylle de vilkår om aktivitet som allerede er satt. Dette kan skyldes stengte barnehager og skoler, egen eller egne barns sykdom, karantene, stengte institusjoner og arbeidsplasser, eller andre generelle og individuelle smitteverntiltak.

3.2 Departementets vurdering og forslag

Det framgår av vedtak nr. 399 at aktivitetskrav i sosiale ytelser skal stilles i bero inntil videre. Det er naturlig å forstå vedtaket slik at dette gjelder aktivitetskrav som vil være vanskelige å gjennomføre som følge av covid-19-pandemien. Dette kan skyldes at tiltaket blir stengt for deltakelse, eller at deltakeren selv ikke kan møte på grunn av sykdom, mistanke om sykdom, karantene, stengt barnehage mv. Departementet legger til grunn at aktiviteter som ikke berøres av restriksjoner eller sykdom skal gjennomføres som forutsatt.

Departementet foreslår i utkastet til forskrift § 2 at det ikke skal treffes vedtak om nye vilkår som kan være vanskelige å gjennomføre grunnet covid-19-pandemien. Når det gjelder vilkår som allerede er stilt, foreslås det at stønaden ikke skal reduseres dersom disse ikke oppfylles som følge (direkte eller indirekte) av covid-19-pandemien.

4 Kvalifiseringsprogrammet

4.1 Innledning

Kvalifiseringsprogram gjelder for personer mellom 18 og 67 år med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven. Programmet skal være helårig, på full tid og kan som hovedregel ikke vare lenger enn to år. Deltakelse gir rett til kvalifiseringsstønad, som utbetales etterskuddsvis på grunnlag av registrert fram møte. Stønaden skal på årsbasis være lik to ganger folketrygdens grunnbeløp. Deltakere under 25 år mottar 2/3 stønad. Kvalifiseringsprogrammet er nærmere regulert i sosialtjenesteloven §§ 29 til 40.

Mange kvalifiseringsprogram vil i den gjeldende situasjonen være vanskelige å gjennomføre. Både kommunen og deltakerne kan av ulike grunner ha utfordringer med å oppfylle sine plikter når skoler og barnehager er stengt og samfunnet for øvrig er preget av store forandringer.

4.2 Departementets vurdering og forslag

For deltakere i kvalifikasjonsprogram er det sentralt at livsoppholdet ikke bortfaller, selv om det i denne perioden kanskje ikke er mulig å delta i like stor grad som tidligere. Manglende deltakelse kan skyldes fravær på grunn av forhold hos den enkelte selv, som sykdom, mistanke om sykdom, pass av egne barn på grunn av stengt barnehage/skole mv. Videre kan gjennomføringen av programmet bli hindret av generelle smitteverntiltak, for eksempel stenging av en arbeidsplass hvor arbeidstrening foregår. Den enkelte kan også bli hindret fra deltakelse som følge av karantenetiltak. Påbud eller tilråding om karantene kan være generelle, som etter en reise, eller etter individuell vurdering for eksempel etter nærkontakt med personer som er eller kan tenkes å være smittet.

For å få best mulig effekt av de tiltakene som iverksettes for å begrense smittespredningen, er det avgjørende med aktiv oppslutning fra befolkningens side. Flere av tiltakene krever at den enkelte selv tar avgjørelser som får stor påvirkning på hverdagen. Som eksempel kan nevnes selvplågt karantene ved symptomer eller etter kontakt med mulige smittede. Det er viktig å hindre at lojal

oppfølging av tiltak medfører at nødvendig stønad til livsopphold faller bort, eller at kvalifiseringsperioden fram mot arbeid blir kortere enn forutsatt. Departementet foreslår derfor i forskriften § 3 at fravær som følge av covid-19-pandemien ikke skal medføre redusert eller bortfalt stønad. Stønadene skal heller ikke reduseres eller falle bort dersom programmet settes på vent eller ikke kan starte opp som følge av ulike restriksjoner som smitteverntiltakene medfører. Manglende deltakelse skal ikke medføre at programmet avbrytes eller avsluttes, og skal heller ikke medregnes i programmets varighet.

For å følge opp Stortingets vedtak nr. 400 er stønadsperioder for arbeidsavklaringspenger forlenget med seks måneder, se midlertidig forskrift om unntak fra folketrygdloven og arbeidsmiljøloven i forbindelse med covid-19-pandemien, § 5-1. Departementet foreslår på denne bakgrunn at det i forslaget til forskrift § 4 her gis bestemmelser om at iverksetting av program kan utsettes med seks måneder, og i § 5 at programmet kan forlenges med seks måneder. Det følger allerede indirekte av § 3 at programmet forlenges. Forslaget i § 5 er en presisering av dette, og angir en tidsramme på seks måneder. Det vil dermed være nødvendig med en forskriftsendring dersom situasjonen utvikler seg slik at det blir aktuelt med ytterligere forlengelse.

Det kan bli aktuelt med både helt og delvis fravær fra fullt program. For eksempel kan det ved stengt barnehage eller skole være mulig å gjennomføre delvis deltakelse i programmet en periode. Delvis fravær vil også gi anledning til tilsvarende forlengelse av programmet.

Det vil, til tross for situasjonen, kunne være noen program som kan gjennomføres uten store utfordringer. Departementet legger til grunn at disse fortsetter som planlagt.

5 Ikrafttredelse

Det foreslås at forskriften trer i kraft straks, og gis virkning fra mandag 16. mars 2020, dvs. fra samme dag som Stortinget vedtok de to nevnte anmodningsvedtakene. Tilsvarende tilbakevirkning er gitt i den midlertidige forskriften om unntak fra folketrygdloven og arbeidsmiljøloven i forbindelse med covid-19-pandemien som ble fastsatt 20. mars 2020.

6 Økonomiske/administrative konsekvenser

Forlengelse av kvalifiseringsprogrammet med løpende stønad vil gi økte utgifter for kommunene til kvalifiseringsstønad. På den andre siden vil trolig færre personer begynne på kvalifiseringsprogrammet i denne perioden. Videre antas det at unntak fra aktivitetskravene etter sosialtjenesteloven §§ 20 og 20 a vil kunne gi noe økte utgifter for kommunene til økonomisk stønad.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med anslag for merutgiftene av de midlertidige endringene i lov om sosiale tjenester i Arbeids- og velferdsforvaltningen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2020.

7 Forslag til midlertidig forskrift

Nedenfor følger forslag til bestemmelser i ny midlertidig forskrift om unntak fra sosialtjenesteloven § 20, § 20a, og §§ 29 til 40.

§ 1 Virkeområde

Forskriften gir nærmere regler om midlertidige unntak fra aktivitetskrav mv. som følge av covid-19-pandemien.

§ 2 Unntak fra bruk av vilkår etter sosialtjenesteloven § 20 første og tredje ledd og § 20a første og tredje ledd.

Vilkår om aktivitet etter sosialtjenesteloven § 20 eller § 20a skal bare stilles dersom tjenestemottaker kan følge opp aktivitetene under covid-19-pandemien.

Dersom fastsatte vilkår om aktivitet ikke kan gjennomføres som følge av covid-19-pandemien, skal stønaden ikke reduseres.

§ 3 Fravær fra kvalifiseringsprogram

Kvalifiseringsstønaden skal ikke reduseres eller falle bort som følge av fravær som skyldes covid-19-pandemien. Det samme gjelder dersom generelle eller individuelle restriksjoner er til hinder for gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet.

Manglende deltakelse av årsaker som nevnt i første ledd skal ikke medføre at programmet avbrytes eller avsluttes, og skal ikke regnes med i programmets varighet.

§ 4 Utsatt iverksetting av program

Dersom program ikke kan iverksettes som følge av covid-19-pandemien, skal iverksettelsen utsettes i inntil seks måneder.

§ 5 Forlengelse av kvalifiseringsprogrammets varighet

Kvalifiseringsprogrammet kan forlenges med (inntil) seks måneder uten hensyn til varighetsbestemmelsene gitt i eller i medhold av sosialtjenesteloven § 32.

§ 6 Ikrafttredelse og opphør

Forskriften trer i kraft straks og gis virkning fra mandag 16. mars 2020.

Dersom departementet ikke tidligere treffer vedtak om opphevelse, opphører forskriften å gjelde 31. desember 2020.

Kapittel 2A i forskrift 21. desember 2011 nr. 1471 om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad oppheves straks.